

COVID-19 Pandemisi Döneminde İlk Yardım Uygulamaları: Avrupa Resüsitasyon Konseyi'nin Önerileri

First Aid Practices During the COVID-19 Pandemic Period: European Resuscitation Council's Recommendations

Ufuk Kaya¹, Nida Aydın²

¹Uzman, Yakın Doğu Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, KKTC ufukbkaya91@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-0911-4886 (Sorumlu Yazar)

²Uzman, Yakın Doğu Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, KKTC nida.aydin@neu.edu.tr,
ORCID ID: 0000-0002-3590-9092

Geliş tarihi/Received: 18.03.2021

Kabul tarihi/Accepted: 13.04.2021

Yayın tarihi/Online published: 15.12.2021

ÖZET

COVID-19 Aralık 2019 itibari ile hayatımıza girmiştir ve hala daha olumsuz etkilerini sürdürmeye devam etmektedir. Yakında bir yıl olacak olan bu pandemi dönemi, birçok değişiklik ve önlemi hayatımıza katmıştır. El hijyeni, maske takılması, eldiven giyilmesi, sosyal mesafeye önem verilmesi gibi basit uygulamaların yanında hastane öncesi alanda müdahale edilecek alanlarda da bazı değişiklikler dikkat çekmektedir. Özellikle ilk yardım gibi sağlık uygulamalarında bahsedilen bu basit uygulamaların önemi daha da artmıştır. Hastane öncesi alanda ilk yardım uygulamalarına ihtiyaç duyan hasta ya da kazazede COVID-19 pozitif vaka olabilir. Bu nedenle bu dönemde her hastaya şüpheyle yaklaşılmalı ve kişisel koruyucu önlemler alınmalıdır. Bu sayede uygulamalarda kesin bir değişiklik olmamakla beraber, özellikle bulaşın önlenmesi amaçlı maddeler dikkati çekmektedir. Bu cümlelerden yola çıkılarak, bu derlemede, COVID-19 pandemisi döneminde Avrupa Resüsitasyon Konseyi tarafından yeni vurgulanan noktaları ile ilk yardım müdahalelerinin belirtilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Resüsitasyon Konseyi, İlk yardım, COVID-19, Pandemi

ABSTRACT

COVID-19 entered our lives as of December 2019 and still continues to show negative effects. This pandemic period, which will soon be a year, has brought many changes and measures to our lives. In addition to simple practices such as hand hygiene, wearing masks, wearing gloves, and paying attention to social distance, some changes are also noticeable in areas to be intervened in the pre-hospital area. Especially, the importance of these simple applications mentioned in health applications such as first aid has increased. Patient or casualty in need of first aid in the pre-hospital area may be a COVID-19 positive case. Therefore, every patient should be approached with suspicion and personal protective measures should be taken during this period. In this way, although there is no definite change in applications, substances especially for preventing contamination attract attention. Based on these sentences, in this review, it is aimed to state the first aid interventions with the newly emphasized points by the European Resuscitation Council during the COVID-19 pandemic.

Keywords: European Resuscitation Council, First aid, COVID-19, pandemic

GİRİŞ

Çin'in Hubei eyaletine bağlı Wuhan şehrinde Aralık 2019 itibariyle etiyojisi bilinmeyen pnömoni vakaları ortaya çıkmaya başladı. Bunu takiben Ocak 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından yeni koronavirüs hastalığı (2019-nCoV) duyurusu yapılmıştır (Li vd., 2020; Zhu vd., 2020). Şubat 2020'de COVID-19 isminin verilmesinin ardından hastalık Mart 2020'de DSÖ tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir (Zhu vd., 2020). Pandemi sürecinin başlaması ve bu kadar uzun sürmesi birçok olumsuzluğu da beraberinde getirmiştir. Hatta birçok sistem bu olumsuzluklardan etkilenmiştir. Bu sistemlerden biri de sağlık sistemidir. COVID-19 pandemisi nedeni ile hem hastane öncesi alanda hem de hastane içinde, pozitif veya şüpheli vakalara yaklaşım ve tedavi basamakları ile ilgili yeni algoritmalar oluşturulmuş ve yeni bilgiler paylaşılmıştır (Özer ve Özcan, 2020). Bu algoritmaların ve bilgilerin tüm dünya ile paylaşılması büyük önem taşımaktadır. Çünkü hastalık damlacık yolu ile insandan insana kolaylıkla bulaşabilmektedir (Ünal vd., 2020).

Kaza ya da hayatı tehlikeye düşürecek her durumda, sağlık profesyonelleri olay yerine varıncaya dek hastayı hayatta tutmak, hayatını kurtarmak ve durumun daha kötüye gitmesini önlemek amacı ile, olay yerinde mevcut araç ve gereçlerle yapılan müdahalelerin tümü Temel İlk Yardım olarak adlandırılmaktadır (Büyükkayacı Duman vd., 2013; Temel vd., 2018; Kaya vd., 2019). Temel ilk yardım müdahalesi gerektiren

uygulamalar arasında; temel yaşam desteği (TYD), kanama, yaralanmalar, kırık/çıkıklar, hayvan ısırıkları/böcek sokmaları, sıcak/soğuk acilleri, çevreden kaynaklı sorunlar, zehirlenmeler, yabancı cisim tıkanmaları, bilinç bozuklukları ve olağanüstü durumlar bulunmaktadır (Kaya vd., 2019).

Sağlık profesyonelleri olay yerine varıncaya dek doğru ve hızlı yapılmış bir ilk yardım müdahalesi hayat kurtarıcıdır. İlk yardım uygulamasının doğru ve zamanında yapılmaması durumunda sakat kalma ve ölüm gibi durumlar meydana gelebilmektedir (Usta vd., 2017). İnsanlar hayatlarının herhangi bir döneminde ilk yardım uygulaması gerektirecek bir durumla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu gibi durumlarda neyin yapılacağı ve yapılmayacağı büyük önem taşımaktadır. Çünkü basit ve etkili bir ilk yardım müdahalesi hayat kurtarıcı olabilmektedir. Ancak tam tersi durumlarda hasta ya da kazazedeye zarar verilmesi kaçınılmaz olacaktır (Büyükkayacı Duman vd., 2013; Köksoy vd., 2012).

İlk yardım uygulamaları için bireylerin eğitim alması gerekmektedir. Eğitilmiş bir kişi doğru ve etkili ilk yardım basamaklarını uygulayabilmektedir (Temel vd., 2018). DSÖ tarafından pandemi ilan edilen COVID-19 salgını nedeni ile (Nolan vd., 2020), ilk yardım uygulamalarında da bazı değişikliklere gidilmiştir (Wilp, 2020).

Bu makalede, Avrupa Resüsitasyon Konseyi'nin COVID-19 döneminde uyulması gereken ilk yardım uygulamalarının belirtilmesi amaçlanmıştır.

PANDEMİ DÖNEMİNDE İLK YARDIM UYGULAMALARI

COVID-19 pandemisi tüm dünyada olumsuz etkisini sürdürmeye devam etmektedir. Ancak bu süreçte virüsle ilgili olmayan acil durumlar da yaşanmaktadır. Pandemi döneminde, hastanın

hastaneye götürülmesi yerine, basit vakalara olay yerinde yapılacak uygun müdahaleler ile virüsün hem hastaya hem de kurtarıcıya bulaşma riski en aza inecektir. Ancak ciddi durumlar (yaralanmalar

ve/veya hastalıklar) için profesyonel tıbbi bakıma ihtiyaç duyulmaya devam etmektedir. İlk yardım uygulamaları dahilinde, bu hastaların değerlendirilmediği, COVID-19 korkusu nedeni ile bu değerlendirme geciktirilmemelidir (Zideman vd., 2020).

Avrupa Resüsitasyon Konseyi bünyesinde Zideman vd. (2020) tarafından hazırlanan, COVID-19 döneminde ilk yardım uygulamaları konusu dahilinde çok küçük değişiklikler göze çarpmaktadır. Bu değişikliklerin daha çok virüsün bulaşımını önlemeye yönelik olduğu göze çarpmaktadır.

COVID-19 Pandemisi Sırasında:

- Her ilk yardım müdahalesine ihtiyaç duyan hasta/kazazede COVID-19'lu gibi düşünülmesi ve buna göre yaklaşılmalıdır. Unutulmamalıdır ki, hasta/kazazede asemptomatik COVID-19 vakası olabilmektedir,
- Hasta/kazazede, ev halkından herhangi bir bireyden dolayı enfekte olmuş bir birey ise, evde bulunan diğer bireyin zaten enfekte olduğu düşüncesi ile, ilk yardım uygulamasının bu birey tarafından gerçekleştirilmesi daha yararlı olacaktır (Zideman vd., 2020).

Hasta/Kazazede Ev Halkından Herhangi Bir Bireyden Dolayı Enfekte Değilse:

- Mümkün olduğunca sosyal mesafe kurallarına uyulmalı ve kişisel koruyucu ekipmanların (KKE) kullanılmasına dikkat edilmelidir,
- KKE'lerin (eldiven, maske, göz koruyucular gibi) her ilk yardım müdahalesinde kullanılması büyük önem taşımaktadır. Hem hasta/kazazede hem de kurtarıcının korunması için özen gösterilmelidir,

• Bakım sağlamakla yükümlü çalışanlar, uygun KKE'leri giymeli ve gecikmeden ilk yardım müdahalesini gerçekleştirmelidir,

• Hasta/kazazedenin bilinci açık ise ve kendi kendine bakım basamaklarına uyabiliyorsa, 2 metrelik sosyal mesafeden ilk yardım müdahale tavsiyeleri belirtilmelidir. Yaralıda yüz maskesini takmasını sağlayın. Bu durumda diğer aile üyeleri de ilk yardım uygulamaları için yardımda bulunabilmektedir. Bazı durumlarda da bandaj, pansuman gibi uygulamalar da gerçekleştirilebilir,

• Ancak hasta/kazazedenin bilinci kapalı ve kendi kendine bakım basamaklarına uyamıyorsa, doğrudan ilk yardım müdahalesi gerekebilir. Bu durumda her iki taraf da (hasta/kazazede ve kurtarıcı) virüsün bulaştırıcılığını asla unutmamalıdır (Zideman vd., 2020).

Ev Halkından Olmayan Bireylerin İzlemesi Gereken Adımlar:

- Hızlı bir şekilde acil yardım istenmelidir (112 gibi),
- Hasta/kazazedeye dokunurken veya taşınırken muhakkak eldiven giyilmelidir,
- Mevcut ise bir yüz maskesi takılmalı ve hasta/kazazedeye de maske takılmalıdır,
- Böyle bir durumda hastanın çevresinde bulunan eşya, giysi gibi şeylerin kontamine olduğu bilgisi unutulmamalıdır. Sadece gerekli alanlara dokunulmalıdır,
- Hasta/kazazede ile müdahale süresini (maruziyet) sınırlı tutmak için sadece gerekli ilk yardım müdahalesi yapılmalıdır (Zideman vd., 2020).

İlk Yardım Müdahalesi Tamamlandıktan

Sonra:

- KKE'lar uygun şekilde çıkarılmalı ve atılmalıdır,
- Eller sıcak su ve sabun ile en az 20 saniye yıkanmalıdır,
- Mümkün olan en uygun zamanda tüm giysiler yıkanmalıdır,
- İlk yardım müdahalesinin ardından, herhangi bir semptom gelişmesi halinde, birey kendini izole etmeli ve ülkesinin (ulusal) yönergeleri uygulanmalıdır (Zideman vd., 2020).

Pandemi Döneminde İlk Yardım Uygulamaları Hakkında Önemli Noktalar

- COVID-19 pandemisinin devam ettiği şu günlerde, hastalıktan en çok etkilenen grup ilk yardım uygulayıcıları (kurtarıcılar) ve sağlık çalışanlarıdır,
- Virüsün bulaşının önüne geçilmesi ve durdurulması için yayınlanan direktif, yönerge ve algoritmalar takip edilmelidir,

• Hasta/kazazede asemptomatik bir virüs taşıyıcı olabilir. Bu detay unutulmamalı ve ilk yardım müdahalesinde bulunurken hasta/kazazedeye bu bilinerek yaklaşılmalıdır,

- KKE'ların önemi, bu dönemde bir kez daha ortaya çıkmıştır. Zorunlu, dokunarak müdahalenin gerekli olduğu durumlarda KKE'lar (maske, eldiven, göz koruyucular gibi) kullanılmalıdır.

Türkiye'de COVID-19 pandemi süresinin başlamasının ardından sağlık bakanlığı hazırlamış olduğu afiş, broşür ve rehber yazılarını hem halka hem de sağlık çalışanlarına özel olarak belirtmiş ve resmi sitesinde yayınlamıştır. Bu aif, broşür ve rehberlerin içerisinde özellikle KKE'ların kullanımı hem halk hem de sağlık çalışanları için ayrı olarak yer almaktadır. Bunların haricinde genel olarak Avrupa Resüsitasyon Konseyi'nin önerileri hem temel ilk yardım hem de diğer sağlık alanları için Türkçeleştirilmiş ve yayımlanmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2021).

SONUÇ

Tüm dünyayı etkisi altına alınan COVID-19 pandemisi döneminde ilk yardım müdahalesi gerektirecek olaylar gerçekleşmeye devam etmektedir. Hayat kurtarıcı olan uygulamalar olarak

bilinen bu müdahalelerin önemi herkes tarafından bilinmelidir. Hayat kurtarmanın yanında, bu kadar kolay bulaşan bir hastalığın varlığında bazı önlemlerin alınması da önem arz etmektedir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Li, Qun., Guan, X., Wu, P., Wang, X., Zhou, L., Tong, Y., et al. (2020). Early Transmission Dynamics in Wuhan, China, of Novel Coronavirus-Infected Pneumonia. *N Engl J Med.* 382:1199-1207.

Zhu, J., Ji, P., Pang, J., Zhong, Z., Li, H., He, C., et al. (2020). Clinical characteristics of 3062 COVID-19 patients: A meta-analysis. *J Med Virol.* 92:1902-1914.

Özer, Z.Y., Özcan, S. (2020). COVID-19 Infection in Primary Health Care: Prevention and Control Recommendations. *Archives Medical Review Journal.* 29(Special Issue 1):67-72.

Ünal, İ., Gereklioğlu, Ç., Bozdemir, N. (2020). COVID-19 in the World and in Turkey: Epidemiologic Data. *Archives Medical Review Journal.* 29(Special Issue 1):2-10.

Büyükkayacı Duman, N., Koçak, C., Sözen, C. (2013). First Aid Knowledge Levels of University Students and The Factors Affecting These Levels. *Hitit University Journal of Social Sciences Institute.* 6(1):57-70.

Temel, E., Şahin, B., Gezer, N., Çam, R. (2018). Level of Knowledge of University Students on Basic First Aid Practices. *Journal of Nursing Science.* 1(3):34-38.

Kaya, U., Güvenir, M., Balcı Okcanoğlu, T., Güler, E., Aykaç, A. (2019). Basic First Aid Knowledge Levels of Students of the Vocational School of Health Services. *Cyprus J Med Sci.* 4(3):173-6. DOI: 10.5152/CJMS.2019.950

Usta, G., Küçük, U., Torpuş, K. (2017). An Investigation into Vocational School Students' First Aid Knowledge and Attitudes. *HOD.* 2(2):67-77.

Köksoy, S., Öncü, E., Şermet, Ş., Sungur, MA. (2012). First Aid Knowledge Levels of Prison Inmates. *Tr J Emerg Med.* 12(1):20-24. DOI: 10.5505/1304.7361.2012.88609

Nolan, JP., Monsieurs, KG., Bossaert L., Böttiger, BW., Greif, R., Lott, C., et al. (2020). European Resuscitation Council COVID-19 guidelines executive summary. *Resuscitation.* 153:45.55. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.resuscitation.2020.06.001>

Wilp, T. (2020). Learning, Teaching and First Aid in times of COVID-19. *International Journal of First Aid Education.* 3(1):6-9. DOI: [10.21038/ijfa.2020.0102](https://doi.org/10.21038/ijfa.2020.0102)

Zideman, D., Handley, A., Djärv, T., Singletary, E., Cassan, P., De Buck, E., et al. (2020). Section 8 First Aid, European Resuscitation Council COVID-19 Guidelines. *European Resuscitation Council.* 44-45.

T.C. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilgilendirme Platformu (<https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66260/saglik-personeline-yonelik.html>), Erişim Tarihi: 12.04. 2021).